

УДК 378: 371.134 + 004.42

ПЕДАГОГІЧНА МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ НІМЕЧЧИНИ

Сидорук О.Ю., викладач кафедри іноземних мов
природничих факультетів

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

У статті порушено проблему пошуку нових шляхів удосконалення професійної та фахової підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Здійснено спробу довести, що досвід Німеччини щодо використання інтерактивних технологій навчання в підготовці вчителів іноземної мови не тільки сприяє покращенню іншомовної та професійної компетенцій майбутніх учителів іноземної мови в Україні, а й збагачує вітчизняний досвід підготовки майбутніх учителів іноземної мови.

Ключові слова: *підготовка вчителів іноземної мови, досвід Німеччини, модель підготовки, іншомовна компетенція, професійні та фахові знання й навички, інтерактивні технології навчання.*

В статтю затронута проблема пошуку нових шляхів удосконалення професійної та спеціальної підготовки майбутніх учителів іноземного мови. Сделана попытка доказать, что опыт Германии касательно использования интерактивных технологий обучения в подготовке учителей иностранного языка не только способствует улучшению профессиональной и коммуникативной компетенций будущих учителей иностранного языка в Украине, но и обогащает отечественный опыт подготовки будущих учителей иностранного языка.

Ключевые слова: *подготовка учителей иностранного языка, опыт Германии, модель подготовки, коммуникативная компетенция, профессиональные и специальные знания и навыки, интерактивные технологии обучения.*

Sydoruk O.Yu. THE PEDAGOGICAL MODEL OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS TRAINING HOW TO USE INTERACTIVE TECHNOLOGIES FOR EDUCATION ON THE BASIS OF GERMAN EXPERIENCE

This article is devoted to the problem of finding new ways how to improve future foreign language teachers' professional and special training. In this work it is proved that German experience concerning the usage of interactive technologies in the foreign language teachers training allows not only to improve professional and communicative competencies of future foreign language teachers in Ukraine, but also enriches Ukrainian experience of future foreign language teachers training with interactive innovations.

Key words: *foreign language teachers training, German experience, model of training, communicative competence, professional and special skills, interactive technologies for education.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку суспільства іноземна мова стає засобом, який дає змогу краще орієнтуватися в навколишньому середовищі та успішно виконувати професійні ролі. У документах Ради Європи зазначено, що опанування іноземних мов є джерелом взаємного збагачення, взаєморозуміння і співробітництва, сприяє спілкуванню та взаємодії, відкриває можливості для професійної мобільності, працевлаштування, освіти й доступу до інформації. Володіння іноземною мовою допомагає отримати інформацію з іншомовних джерел про інновації за кордоном або спілкуватися з іноземними колегами з метою обміну досвідом та інформацією [1; 2]. У контексті цих тенденцій актуальним стає пошук основних механізмів підвищення ефективності професійної та фахової підготовки вчителів іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній вітчизняній педагогічній і методичній літературі проблема вдосконалення підготовки вчителів іноземної мови розглядалася в працях І. Андрейкової, О. Бігич, О. Бражник, Н. Гальцової, С. Гапонової, О. Гончарової, Г. Гринюк, Т. Коноваленко, Т. Колодько, Ю. Крецької, І. Лебедик, С. Мартиненко, С. Ніколаєвої, Т. Олійник, К. Онищенко, О. Петрашук, С. Радул, Л. Сажко, А. Саннікової, Н. Склярченко, Ю. Стиркиної, Л. Смелякової, Е. Хоменко, Л. Щербак, Р. Цокур, І. Щукина.

Багато праць вітчизняних учених зосереджені на окремих аспектах підготовки вчителів іноземної мови, а саме: готовності вчителів до творчої самореалізації (І. Теллева, І. Лебедик, С. Хмельнікова), застосування особистісно-орієнтованих (А. Береснев, О. Гладка), інформаційно-комунікативних (О. Гавриленко) технологій; підготовці вчи-

телів до інноваційної діяльності (О. Гончарова), педагогічної взаємодії (І. Шролик), самоосвіти (С. Мартиненко); підготовці вчителів засобами педагогічного артистизму (І. Андрейкова), навчальних ситуацій (М. Сідун), технологій професійно-спрямованого навчання (І. Москалева), міжособистісної комунікації (С. Радул), діалогу у взаємодії (А. Саннікова). Накопичено значний досвід щодо вдосконалення підготовки вчителів іноземних мов, який може виступати як інструмент вирішення нових завдань, що постають у ході перебудови системи вищої педагогічної освіти. Однак вищезазначені роботи не охоплюють проблеми застосування зарубіжного досвіду підготовки вчителів іноземних мов до використання інтерактивних технологій і залучення інтерактивного компонента навчання в підготовку вчителів іноземних мов в Україні.

Постановка завдання. Мета статті полягає в характеристиці розробленої моделі професійної підготовки «Підготовка вчителів іноземної мови до використання інтерактивних технологій на основі досвіду Німеччини».

Виклад основного матеріалу дослідження. Огляд науково-методичної літератури [5; 6; 7; 8; 11], аналіз навчальних планів [9; 10; 12; 13; 14; 15], програм і досвід, набутий під час стажування у Вільному університеті Берліна, дав змогу констатувати, що наявність такого компонента, як інтерактивна компетенція, відіграє одну з провідних ролей у складі підготовки вчителя іноземної мови в Німеччині. Оволодіння інтерактивною компетенцією передбачає набуття майбутніми вчителями іноземної мови знань про методи, технології, що сприяють співтовариству в роботі ц навчання, забезпечують ефективність процесу оволодіння іноземною мовою як засобом комунікації; розвиток умінь побудови безконфліктних стосунків між учителем і його колегами, між учителем і студентами, між студентами в групі, враховуючи соціальну та культурну різноманітність кожної особистості.

Відсутність єдиної системи роботи, спрямованої на підготовку майбутніх учителів іноземної мови до використання зарубіжних інтерактивних технологій навчання, зумовила необхідність розроблення моделі підготовки майбутніх учителів іноземної мови до використання інтерактивних технологій навчання на основі досвіду Німеччини. Модель включала такі компоненти: етапи (діагностувальний, організаційно-інтерактивний, оцінно-перспективний); засоби (дидактичні, мультимедійні, спецкурс); умови (ознайомлення з досвідом підготовки вчителів іноземної мови до використання

інтерактивних технологій у вишах Німеччини; організація інтеракції вчителів іноземної мови в процесі активної іншомовної діяльності; залучення студентів бакалавріату до створення власного уроку з використанням німецьких інтерактивних технологій); компоненти (мотиваційно-рефлексивний; іншомовно-комунікативний; когнітивно-праксеологічний); критерії (настановний; мовленнєвий; знаннєво-діяльнісний); рівні підготовленості (високий; достатній; низький); результат (підготовленість учителів іноземної мови до використання інтерактивних технологій на основі досвіду Німеччини).

Метою першого – діагностувального – етапу було проведення тестування студентів щодо визначених компонентів підготовки вчителів іноземної мови до використання інтерактивних технологій навчання з метою виявлення попереднього рівня підготовленості до використання інтерактивних технологій. Після проведення тестування студентам прочитано лекції про інтерактивні технології навчання, їх види, особливості використання у вишах Німеччини та принципи їх упровадження у виші України. Наочно продемонстровано їх застосування в навчальному процесі. Лекції спрямовані на формування в студентів мотивації опанувати зарубіжним досвідом використання інтерактивних технологій навчання та вдосконалити набуті знання, вміння й навички. Мета другого – організаційно-інтерактивного – етапу – організація інтеракції студентів, управління й корекції їхньої діяльності на заняттях із запропонованого нами спецкурсу «Інтерактивні технології в підготовці вчителів іноземної мови», пояснення вибору інтерактивних технологій, що використані, перегляд відеозаписів уроків із застосуванням інтерактивних технологій навчання в Німеччині з їх подальшим обговоренням. Упровадження інтерактивних технологій відбувалося залежно від теми заняття; дидактичних цілей; видів діяльності на занятті; рівня володіння іншомовними знаннями; активності студентів, індивідуальних особливостей і часу, відведеного на виконання кожного завдання. Для ознайомлення з новим лексичним матеріалом викладач використовував такі технології: “Mind-map”, “Wortbilder”, “Spiegelung”, для формування іншомовних лексико-граматичних навичок і вдосконалення вмінь роботи в команді – “Kreuzwortrdtsel”, “Unvollendete Sdtze”, “Spiel Pantomime”, “Graffiti”, для розвитку іншомовних лексико-граматичних умінь – “Partnerarbeit”, Spiel “Sympathy”, “Identitdtspiel”, “Interview”, “Reportage”, для вдосконалення набутих іншомовних мовленнєвих знань, навичок і вмінь – “Fading

Technik“, “Gruppenarbeit“, “Rollenspiel“, для контролю сформованих іншомовних мовленнєвих знань, навичок і вмінь – “Projekt“, “Diskussion“. Викладач впливав на активність студентів, залучаючи до роботи з різноманітними інтерактивними технологіями, і створював умови для того, щоб студент відчував себе психологічно розкуто для висловлення власної думки; підтримував ініціативу студентів, передавав студентам упевненість у досягненні ними успіху; планував власну вербальну й невербальну поведінку; прогнозуючи можливі реакції студентів на ту чи іншу ситуацію. Для викладача цей етап був співвіднесенням інтерактивних технологій, що були використані, зі знаннями, вміннями, навичками та досвідом, які набули студенти під час роботи за спецкурсом. На практичних заняттях спецкурсу з німецької мови ми послуговувалися розробленим посібником «Основи підготовки вчителів іноземної мови до використання інтерактивних технологій», що складався з теоретичного та практичного матеріалу [3]. У теоретичній частині подано інформацію щодо інтерактивних технологій навчання, які використовуються в Україні й Німеччині, їх види та особливості використання. Практична частина охоплювала 7 розмовних тем, що вивчалися на 3 курсі і складалася з текстів, вправ, технологій, орієнтованих на підготовку вчителів іноземної мови до використання інтерактивних технологій навчання на основі досвіду Німеччини, яка була необхідна не тільки для оволодіння іншомовним мовленням як видом спілкування, а й для формування вміння правильно та адекватно використовувати інтерактивні технології під час навчання студентів. Навчальний посібник зорієнтований не тільки на знайомство з досвідом використання інтерактивних технологій, а й на концептуалізацію позитивного ставлення до іншої культури під час виконання проектів, метою яких було порівняння соціокультурних особливостей України та Німеччини. По завершенні спецкурсу проведено діагностування сформованості підготовленості до використання інтерактивних технологій у студентів бакалавріату за мовленнєвим критерієм, який передбачав володіння іншомовним лексико-граматичним, соціокультурним матеріалом, а також іншомовним монологічним і діалогічним мовленням.

Метою третього – оцінно-перспективного – етапу було залучення студентів до створення власного уроку з використанням інтерактивних технологій навчання; проведення оцінно-рефлексивної діяльності після уроку; стимулювання мотивації до вдосконалення власної педагогічної діяль-

ності; діагностування сформованості знань і вмінь за настановним і знаннєво-діяльним критерієм. На цьому етапі в студентів сформовані такі вміння: самостійно знаходити цікаві дидактичні матеріали за певною темою з німецької мови, користуючись різноманітними інформаційними ресурсами; розробляти плани-конспекти занять із використанням інтерактивних технологій для шкільних та інших закладів освіти; добирати відео- й аудіоматеріали для навчання, створювати і проводити власний урок, використовуючи німецькі інтерактивні технології навчання; проводити діагностування власного уроку та уроків інших студентів; адекватно оцінювати й корегувати свою педагогічну діяльність під час шкільної практики та в подальшій професійній діяльності.

У результаті реалізації першої педагогічної умови – ознайомлення з досвідом підготовки вчителів іноземної мови до використання інтерактивних технологій у вищих Німеччини – сформовані зацікавленість і мотивація до засвоєння зарубіжного досвіду використання інтерактивних технологій; усвідомлення значущості в ознайомленні та опануванні зарубіжного досвіду для подальшої діяльності; особистісне прагнення застосувати цей досвід у подальшій професійній діяльності; потреба у збагаченні й удосконаленні знань, умінь, навичок професійної та фахової підготовки; спрямованість на засвоєння зарубіжного досвіду за допомогою участі в експериментальному дослідженні; обізнаність щодо педагогічного потенціалу і специфіки інтерактивних технологій, що використовуються в Німеччині під час підготовки вчителів іноземної мови.

Результатом реалізації другої педагогічної умови – організація інтеракції вчителів іноземної мови в Україні в процесі активної іншомовної діяльності – було набуття практичних умінь стосовно видів та особливостей використання зарубіжних інтерактивних технологій, можливостей комбінування інтерактивних технологій, що застосовуються в Німеччині; збагачення іншомовно-комунікативних і соціокультурних знань; сформованість у студентів навичок роботи в команді або в партнерстві, які сприятимуть безконфліктним стосункам; адекватної самооцінки, позитивного самосприйняття, прагнення до самовдосконалення, самореалізації, відповідальності за загальну справу, толерантного ставлення до думки інших під час обговорення тем; засвоєння на теоретичному та практичному рівнях методики використання зарубіжних інтерактивних технологій; пошуку індивідуального стилю діяльності за допомогою створення власного уроку. Для викладача

цей етап був етапом зростання мотивації до подальшої роботи з упровадження зарубіжного досвіду на молодших курсах та в інших навчальних закладах; перевірки його вмінь саморегуляції під час зіткнення з непередбачуваними ситуаціями; подальшого розвитку інтелектуальних та аналітичних здібностей.

Результатом реалізації третьої педагогічної умови – залучення студентів бакалавріату до створення власного уроку з використанням німецьких інтерактивних технологій – є сформованість у студентів умінь стосовно роботи з науковою, навчально-методичною, довідковою вітчизняною та зарубіжною літературою, інтернет-ресурсами та використання її в практичній діяльності; написання власного конспекту уроку; організації уроку з використанням німецьких інтерактивних технологій відповідно до етапів заняття; проведення об'єктивного діагностування власного уроку й уроку інших студентів; виконання ролі посередника міжособистісної іншомовної взаємодії, яка полягала у здатності до ерудиції, емпатії, толерантності, гнучкості у спілкуванні, прийняття обґрунтованих рішень під час непередбачених і складних ситуацій, саморегуляції (відсутність емоційного напруження, страху перед учнями, педагогічний такт); досягнення певного професійного рівня завдяки впевненості в собі, адекватної самооцінки, оцінювання здібностей і можливостей, самостійності, самокритичності, наполегливості в досягненні мети, витримці, рішучості, самовладанню.

Для встановлення рівня підготовленості вчителів іноземної мови до використання інтерактивних технологій на основі досвіду Німеччини ми виокремили певні критерії: настановний, мовленнєвий, знаннево-діяльнісний.

Настановний критерій виражав наявний рівень підготовленості до використання інтерактивних технологій; здатності до рефлексії; мотивації до успіху, який ми перевіряли за допомогою тестів. Показниками наявного рівня підготовленості до використання інтерактивних технологій були знання видів інтерактивних технологій, їх особливостей, методики організації інтерактивного навчання студентів (умов, методів, форм, засобів, технологій, проведення діагностики інтерактивного навчального процесу та набутих учнями знань); уміння орієнтуватися у виборі інтерактивних технологій навчання та організувати навчальну діяльність (з урахуванням визначених особливостей, а саме мети навчання, віку, індивідуальних особливостей, потреб, іншомовного досвіду тих, хто навчається),

комбінувати інтерактивні технології для виконання певних завдань. Показниками здатності до рефлексії стали сформованість рефлексивної позиції, вміння аналізувати і критично оцінювати власну діяльність і діяльність інших студентів. Показниками мотивації до успіху були позитивне ставлення, інтерес, прагнення до засвоєння досвіду, вольова та емоційна стійкість, усвідомлення потреби в самовдосконаленні, наполегливість і цілеспрямованість у досягненні мети.

Мовленнєвий критерій визначав сформованість знань, навичок і вмінь із фаху, який перевірявся за допомогою тестів та усного опитування. Показниками були володіння майбутніми вчителями іноземної мови: 1) соціокультурним матеріалом; 2) іншомовним лексико-граматичним матеріалом, 3) іншомовним монологічним і діалогічним мовленням.

Знаннево-діяльнісний критерій передбачав перевірку набутих професійно-педагогічних і методичних знань, умінь учителів іноземної мови щодо використання інтерактивних технологій за допомогою тестів. Показниками були знання видів інтерактивних технологій, що використовуються в Німеччині, та особливостей їх застосування; вміння добирати цікаву дидактичну літературу, користуючись різноманітними інформаційними ресурсами, планувати, організувати інтерактивну навчальну діяльність (з урахуванням мети навчання, віку, індивідуальних особливостей, потреб, іншомовного досвіду тих, хто навчається), комбінувати технології для виконання певних завдань; проводити діагностику навчального процесу й набутих знань студентів.

Сформованість підготовленості майбутніх учителів іноземної мови до використання інтерактивних технологій на основі досвіду Німеччини визначалася за трьома рівнями – високий, достатній і низький.

Результатом навчально-виховного процесу стала підготовленість учителів іноземної мови до використання інтерактивних технологій на основі досвіду Німеччини.

У процесі проведення контрольних зрізів встановлено, що впровадження моделі підготовки вчителів іноземної мови до використання інтерактивних технологій на основі досвіду Німеччини дало змогу досягти позитивних змін у рівнях підготовленості студентів бакалавріату експериментальної групи порівняно з контрольною. Так, в експериментальній групі високого рівня досягли 32% студентів (було – 14%), достатнього – 52% (було – 34%), на низькому рівні залишилося 16% (було – 52%). У КГ високого рівня досягли 16% студентів

(було 13%), достатнього – 44% (було 36%), низький рівень зберігся у 40% (було 51%).

Висновки з проведеного дослідження. Отримані результати свідчать про дієвість та ефективність експериментальної моделі навчання.

Матеріали дослідження можуть бути використані викладачами українських вишів для підготовки вчителів іноземних мов, а також під час розроблення програм, навчально-методичних посібників.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Убачаємо перспективним подальший розвиток проблеми запровадження досвіду використання інтерактивних технологій для підготовки вчителів інших спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вища освіта України і Болонський процес / упоряд.: М. Степко, Я. Боголюбаш, В. Шинкарук. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.

2. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. Проект. – К. : Шкільний світ, 2001. – 24 с.

3. Сидорук О.Ю. Основи підготовки майбутніх учителів іноземної мови до застосування інтерактивних технологій : [навчально-методичний посібник для студентів 4 курсу англійського відділення факультету РГФ, що вивчають німецьку як другу іноземну] / О.Ю. Сидорук. – Одеса : Удача, 2017. – С. 70.

4. Стиркіна Ю.С. Дидактичні засади підготовки майбутніх учителів іноземної мови до викладання інтегрованих курсів : автореф. дис. ... канд. пед. наук :

спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ю.С. Стиркіна. – К., 2002. – 20 с.

5. Bachelor und Master in der Lehrerbildung //www.bildungsserver.de /zeigen. html seite=816.

6. Bachelor und Master Studiengänge an der Romanische Philologie an der Freie Universität Berlin [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fu-berlin.de/einrichtungen/fachbereiche/fb/phil-geist/rph/index.html>.

7. Bachelor und Master Studiengänge an der Romanische Philologie an der Universität Heidelberg [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [dehttp://www.uni.heidelberg.de](http://www.uni.heidelberg.de).

8. Bachelor und Master Studiengänge an der Romanische Philologie an der Universität Trier [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bama.uni-trier.de>.

9. Bausch K. Handbuch Fremdsprachenunterricht / K. Bausch, H. Christ, H. Krumm. – A. Franke Verlag – Tubingen, 2007. – 655 s.

10. Cornil D. Fremdsprachendidaktik / D. Cornil, H. Küster. – Narr Verlag – Frankfurt, 2010. – S. 323–177; Mattes W. Methoden für den Unterricht / W. Mattes. – Paderborn : Schöningh, 2011. – 264 s.

11. Lehrerbildung an der Ruhr-Universität [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ruhr-unibochum.de/zfl/modellversuch/indexmod.htm.

12. Paradies L. Differenzieren im Unterricht / L. Paradies, H. Linser. – Berlin : Cornelsen, 2013. – 176 s.

13. Sambanis M. Stärken und Schwächen des Fremdsprachenunterrichts / M. Sambanis // In Praxis Fremdsprachenunterricht. – V 3. – Berlin, 2012. – S. 9–12.

14. Schiffler L. Effektiver Fremdsprachenunterricht / L. Schiffler, A. Franke. – Verlag-Tubingen, 2007. – S. 157.

15. Thaler E. English unterrichten / E. Thaler. – Berlin : Cornelsen, 2012. – 343 s.

УДК 37.011.31 : 316.444.5

ОРГАНІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Твердохліб Г.С., здобувач кафедри початкової,
дошкільної і професійної освіти

*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Скоророди,
учитель англійської і німецької мов*

Харківський ліцей № 89 Харківської міської ради Харківської області

У статті порушено проблему пошуку нових підходів до підвищення рівня професійної самореалізації вчителів загальноосвітніх навчальних закладів. Доведено, що організація міжнародного співробітництва сприяє іншомовному спілкуванню між учасниками освітнього процесу, активізує розкриття їхнього внутрішнього потенціалу. Зазначено, що вчителі іноземних мов мають бути ініціаторами й лідерами в процесі створення іншомовного освітнього середовища. Конкретизовано форми заохочувальної системи, сприятливі для самореалізації вчителів та учнів у процесі міжнародного співробітництва.

Ключові слова: самореалізація особистості, вчителі, загальноосвітній навчальний заклад, партнерські стосунки, міжнародні проекти, іноземна мова.